
**Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi
a primi două numere unul după altul.**

Cătră cetitorii noștri!

Șese luni de zile de cînd a început „Contemporanul” lupta fără de politeță și fără de cruțare în po-triva șarlatanilor de tot felii, cari gîndeau că în Rô-mânia se poate căpăta nume de autoriu sau de învățat prin plagiate sau monstruozițăi, care de care mai cornorate! Faptul înse că „Contemporanul” și-a căpătat 1600 de abonați în șese luni dovedește că se află și la noi miș de oameni cari socotesc, ca și noi, că trebuie de rupt o dată masca acestor saltimbanciștiințifici și prin urmare de încurajat o revistă care se îndeletnicește a-nume cu aceasta.

De la No. 13, adică de la 1 Ianuarie scoatem 3000 de exemplare pentru a putea împrăștia „Contemporanul”, cît mai mult.

De o cam dată iată ce am putut face pîn acum:

Am dovedit că **dl. Quintescu** profesor de latinește la Universitatea din Iași (acuma înaintat pentru ce (!) la București) a spus un discurs de începere a cursului de istoria literaturii latine, buche în buche după dl. *Bernhardy* și că a și publicat acest plagiat în „Convorbirile literare”. Tot o dată am arătat că și cursul din timpul anului tot după dl. *Bernhardy* îl face.

Am dovedit că **dl. Virgoliei** profesor de literatura franceză și spaniolă la Universitatea de la Iași, își face cursul istoriei literaturii spaniole după dl. *Eug. Baret* și anume pe de a rostul din buche în buche, tot asemenea cum face și cursul de literatură franceză pe de-a rostul după **Geruzez**.

Am dovedit că **dl. Cernătescu**, profesor la Uni-

versitatea din București, a copiat Istoria Universală a D-sale după a d-lui Duruy, cea din Manualul de bacalaureat.

Am dovedit pe **dl. Petrescu** de asemenea profesor la Universitatea din București, cum a copiat geometriile d-lor **Amyot, Briot, și Vacquant**.

De asemenea am dovedit ca plagiatorî pe d-niî **V. Pompilian, Buțureanu C. V, Mărescu, Naniann et.**

Am criticat mai multe cărți monstruoase, ca: *Zoologia, Geologia, Introducerea în științele naturale și Cosmografia de Dl. Naniann*; *Geografia d-lui Mărescu! Explicări amănunte asupra ortografiei academiei. etc* și *Direcția Progresului* de dl. Ionescu V. profesor la scoala normală din Iași; *Essai sur le vocalisme roumain* par M. Georgian București; etc.

Am laudat *Maternologia* d-lor Dr. Drăgescu de la Constanța și *Istoria veche* a d-lui Xenopol.

Am dat o serie de articule sub titlul de *ce știm despre lume?* etc.

Din partea literară, am publicat nuvele și poezii de *Mille, Th. D. Speranță, Safir, G. Costin V, N. G. T, A. Cuza*, etc.

Intr'un cuvînt credem că ne-am ținut de programul ce ne-am pus de la început. Negreșit că multe îmbunătățiri rămîn încă de făcut și le vom face. dacă d-niî cetitorî nu ne vor lipsi de sprijinul D-lor Sale.

Redacțiunea.

Progresul medical român.

ȘI

Ciuma siberiană.

Pentru a limpezi o dată chestia ridicată de noi în No. 9 al „Contemporanului” reproducem aici un articol al D-lui Mezincescu din No. 40 dela 12 Decembrie al „Progresului medical”.

Stimabile domnule Redactore!

Citind No. 47 al foaiei ce redactați, întâlnesc o scurtă întîmpinare a D-lui medic-veterinar D. Ivlef, intitulată „*Relativ la Ciurma Siberiană*“ și privitoare la opiniunea emisă de D. I. Nădejde în No. 9 al „*Contemporanului*.“

Chestiunea ce D. Ivlef a voit a lămuri, e de așa fel, că pentru restabilirea adevărului, mă văd silit să rectific dișele D-lui Ivlef și tot de o dată să dau cîteva explicațiuni care vor dovedi într'un mod netăgăduit, că boala de la noi care a făcut aluziune D. Nădejde, nu este tot una cu Pesta Siberiană a D-lui Pasteur.

Răspund d-lui Nădejde că boala atît de omorîtoare chiar pentru vitele noastre, ce bîntue neîncetat mai cu sémă în Rusia meridională și Besarabia și accidental se întinde și pe la noi, — se numesce în termenii medicali *Typhus contagiosus boum*, *Pesta-Bovina* aceiași pe care germanii o numesc *Rinderpest*. *Uebergalle*, *Grossgalle*. sau aceiea ce rușii numesc „*Ciurma*“ adecă puterea spiritului răului; boală care până astă-đi se consideră ca exotică pentru Europa occidentală, pentru Austro-Ungaria, Prusia și rezultatele dobîndite la noi de când cu aplicarea riguroasă a măsurilor de poliție veterinară, dovedesc fără umbră de îndoială, origina ieș exotică și pentru țera noastră — Ca să fiu bine înțeles, trebuie să mai spun că boala numită e particulară rumegătoarelor mari și mici; nici o dată nu afectează cai, porci, câini sau omenî.

Ei bine! ceea ce Pasteur a studiat și prin ingenioșele sale proceduri a ajuns a o inocula (hultui, altoi) în scop preservativ, nu îi de fel „*Typhus contagiosus boum*, *Ciurma*“ (ciurma), căci Pesta Siberiană a D-lui Pasteur afectează fără deosebire, rumegătoare, pachiderme, comunicându-se cu ușurință, la carnivore, paseri, oameni și chiar la pești, și pentru aceasta, spre deosebire de ciurma particulară rumegătoarelor (de Pesta-Bovina), o numesc rușii „*Sibirskaiia Jaswa*“ (La Peste Siberienne) aceiași care la noi de vulg se numesce Dalac, Talan, sânge rău, etc. bôlă ce une-ori bîntue și la noi în mod epizootic mai ales la găini râte, gâște etc. (când se cheamă holera găinelor), iar la vitele cornute mari și mici p. c. și la cai o întîlnim mai rar sub acéstă formă, și eu, nici o dată n'am observat'o la un mare număr de o dată.

Am đis că, Pesta-Bovină, *Ciurma*, *Typhus contagiosus boum*, e exotică pentru cea mai mare parte a țărilor europene, și chiar pentru Rusia, dacă e să credem afirmările specialiștilor ruși, căci ieș o consideră ca originară din țera Kirghișilor, aceștia susțin că le vine de la Tataři; Tataři o aruncă asupra Persilor și aceștia

asupra Chinejilor, și de sigur că și Chinejii dacă ar fi întrebați, n'ar mărturisi că îi originară țerei lor (Hayne).

Cu Sibirskaia-Jaswa (La Peste Siberienne, Charbon, Milzbrand, Anthrax, Karbunkel Krankheit etc.) nu îi tot ast-fel; ea bântue fără deosebire, în Franța, Germania, Ungaria, și la noi, iar în Siberia de unde și-a și luat calificativul, și în guvernămintele Nowgorod, Petersburg, Olonetz, Esthonia, Livonia, Witebsk, Twer-Jaroslav ca și în Finlanda, bântue anual și într'un mod îngrozitor; Rawitsch spune, că în 1864, în cele 5 guvernăminte, au pierit 10,000 de animale (mai ales cai) și aproape 1000 de ómenii.

În 1860 în toată Rusia, din 18,883 afectate, au pierit de Sibirskaia—Jaswa 13,104 vite albe. În 1857, 100,000 de cai. În 1859 numai în guvernămîntul Witebsk, au fost afectate 721 vite; în 1840, 424; în 1841, 1988; în 1850, 1392; în 1855, 3275; în 1856, 656; în 1858, 2213; în 1860, 907; în 1861, 1171, în 1864, 569 (după Renell citat de Zündel).

Așa dar nu este adevărat cea ce se încearcă a susține D. Ivlef, cum că Pesta Bovina ar fi sinonimă cu Pesta siberiană (Sibirska-Jaswa).

În cât despre inoculația prezervatrice (hultuirea) a celei dintăiu e prea adevărat, că s'a încercat încă din veacul al XVIII, și în Rusia, mai cu seamă de la 1855 încóce, s'au înființat mai multe stabilimente cu scop de a o generaliză, dar în urma rezultatelor negative dobândite, s'a început a renunța la o asemenea operație.

Însă în chestiunea de față un lucru foarte însemnat e de observat: e o deosebire fundamentală între precedeurile experimenterilor pentru inocularea prezervatrice a Pestei bovine și chiar a variolei așa cum s'a practicat în secolul trecut și până astăzi, și între procedeul de care se servește învățatul naturalist francez.

Pe când cei dintăiu inoculau cu un virus căruia nu i se cunoștea o organizație, Pasteur, din potrivă, a reușit a avea la îndămână organisme parasite, cauza bólei, pe cari mai pe urmă prin deosebite îngrijiri, le au adus în stare ca inoculate la animale, le preservéză pentru un timp oare-care de boală născută din asemenea organisme microscopice *).

Și acum în urma acestor scurte explicațiuni să venim la Pesta-bovină (ciuma) care mai cu seamă în anii 1877, 1878 și 1879 ne au adus pagube de decimii de milioane.

Aici să'mi dea voe D. Nădejde a'î spune că pe cât cunosc din experiențele întreprinse până astăzi, materiile virulente, cau-

*) Cei ce le au observat pentru prima óră în sângele animalelor au fost Davaine și Rayer.

za propagațiunei acesteï bôle, analizate cu microscopul, n'aũ înfățișat niscăi-va organisme asemănătore acelor ce produc Pesta Siberiană sau Holera Găinilor, și mie mi se pare că o pîedică care pentru un moment ține în loc pe învățați, e și imperfecțiunea instrumentelor de precisiune, relativ cu micimea organismelor parasite, cauza multor boale contagioase. Cu tôte acestea e de cređut că și aceste pîedeci vor fi înlăturate cât de curând. Dovadă sînt rezultatul cercetărilor lui Semmer din Dorpat.

Incheind, nu mă pot abține de a adăoga că înțeleg întrebarea pusă de D. Nădejde, dar despre confusiunea în care a căđut D. Ivlef, nu știu ce să cred.

Am încredere d-le redactore, că pentru restabilirea adevărului, cu o oră mai de grabă, veți bine voi a da ospitalitate în diarul D-voastră acestor câte-va rînduri, mulțămindu-vă și rugându-vă se rămâneți incredințați despre stima și considerația ce vă păstrez.

Medic veterinar **I. G. Mezincescu.**

1881. Decembre 1/13. Iași

Acuma numai un lucru nu vroim să rămie încurcat dl. Mezincescu crede ca *Pesta-Siberiană*, cînd atacă *găinele* se chieamă *holera găinelor*. Notez că holera găinelor *despre care om vorbit în No. 9*, n'are a face cu Pesta siberiană, ci e produsă după Pasteur de alte organisme.

I. Nădejde.

CEI DINTĂIU LOCUTORI AI EUROPEI

după d'Arbois de Jubainville.

Locuitorii peșterilor

Cele mai vechi amintiri ale locuitorilor Europei se urcă pîn la o vreme cînd nu se aflau pe aice de cît oameni cari locueau în peșteri, căci case nu știeau face; nu lucrau pămîntul, nu domestecise cai și aveau numai oi și capre, nu știeau a țese stofe pentru îmbrăcăminte, nu cunoșteau arta plutirei pe marea cu corăbiu, nu cunoșteau metalele și prin urmare n'aveau arme de cît de pîetră sau de os, nu țerau organizați în societăți și fie-care bărbat avea sub puterea sa absolută femeea și

copiii, mînceau carne de om, nu cunoșteau zeii Grecilor ori ai Romanilor.

Amintirile despre acest popor ni-l arată pretutindena ca trăind înaintea de năvălirea popoarelor mai nou sosite, ca Iberii, Pelasgii, Indo-europeeni.

Cyclopii pe cari îi descrie Omer ca trăitori în Sicilia care pe atunci se numea *Thrinakia* ne înfățișază în totul pe oamenii descriși mai sus. În adevăr Polyphem trăea în peșteră, nu lucră pămîntul, mîncă oameni, nu cunoștea nici măcar pe Zeus, cunoscut tuturor Indo-europeenilor. D-l d'Arbois crede că Finejii descriși de Tacit ca trăitori mai spre Nord de cît triburile germane erau de același neam cu Cyclopii sau cu oamenii din vremea peșterilor.

Iberii.

Acest popor de asemenea nu de rasă indoeuropeană a stăpînit într-o vreme mare parte din Europa apusană și din Nordul Africei. Sînt dovezi că Iberii au stăpînit nordul Africei pînă lîngă *Egipt, Spania, Galia, Insulele britanice, Italia, Sicilia, Corsica și Sardinia*. În Africa cuceririle lor au fost împiedecate de Egipteni cari au putut respinge pe năvălitori, poate pe la vr'o 4000 de ani înainte de Hristos în timpul dinastiei a treia sub regele Necherofes.

În Europa au fost împiedecați a se întinde spre răsăritul Europei de națiunea Pelasgilor cari, pe la vremea cînd se întinsese Iberii și în peninsula greacă, domneau în răsăritul Europei.

Iberii aveau orașe cu ziduri și case, aveau boi, oi și care, poate cunoșteau metalele, erau mîncători de oameni ca și locuitorii peșterilor, aveau părul negru și creț.

De unde venise Iberii? — Autorii vechi povesteau de năvălirea unei mulțimi de oameni din o insulă foarte mare aflătoare în Oceanul Atlantic și numită Atlantida.

Unii au mers pân la crede că Iberii vor fi venit din America. Mai de crezut se pare că au năvălit din Africa, că înnainte vor fi locuit prin Marocul de azi sau și mai spre sud și că vor fi ajuns acolo tot din Asia înnaintea fundărei statului Egiptean.

Tursii sau Pelasgii-Tursani.

Acest popor probabil de rasă hamitică, după D-I d'Arbois de Jubainville, prin urmare iară-și nu indoeuropeană, a stăpînit într'o vreme resăritul Europei.

Pelasgii nu știeau a țese stofe, nu cunoșteau agricultura, care iera cunoscută popoarelor indoeuropene ce s'au așezat în Europa. Europa a primit agricultura de la indo-europeni, în Grecia au adus'o Tracii, căci deși în Egipt se cunoștea plugul și grîul încă de pe la 2850—2400 înnainte de Hristos, dar marina egipteană iera prea slabă și prea ne încercată pentru a putea să vie pân prin țara Pelasgilor în Grecia.

Se pare că Pelasgii au ajuns în Grecia pe la 2500 (?) înnainte de Hristos.

Ceea ce iese de însemnat iese că Pelasgii au avut o marină foarte puternică, se pare chiar că Pelasgii au fundat o colonie pelasgică în Nordul Africei, și că au avut lupte cu Egipteni.

Pelasgii s'au așezat în două rînduri în Italia. Cea întăiu năvălire a fost pe la vr'o 2000 înnainte de Hristos, înnainte de a fi învățat Pelasgii agricultura de la Traci, căci Pelasgii așezați în sudul Italiei au învățat agricultura mai tîrziu de la Siculi sau Liguri, popor de aproape înrudit cu Tracii.—Pelasgii la întăia lor așezare în sudul Italiei dăduse peste Sicanii, cari ierau Iberi.

În a doua s'a făcut năvălirea pe la 1000 înnainte de Hristos și au fundat în Italia puterea cea mare a *Etruscilor*. La a doua năvălire Pelasgii cunoșteau agricultura și alfabetul și peste Liguri năvălise *Ombro-*

Latini. Intr'o vreme Etruscii domnise aproape asupra întregii Italii și se știe că Romanii la începutul statului lor erau supuși Etruscilor. Marina Etruscilor era foarte puternică și prin ajutorul ei ocupaseră Corsica și Sardinia, pe marea etruscă era groaza corăbiilor grecești cari îndrăzneau a pluti prin apele lor.

(va urmă)

X.

Respuns la scrisoarea D-lui A. Bonatu.

(Sfârșit)

În scrisoarea d-voastră din „R. L.“, îmi spuneți că mai sînt multe lucruri cari trebuie de luat în considerație, pe cari le-am trecut cu vederea. Înaintea acestei acuzări stau și mă întreb: Ce? Nu ați citit tot articolul meu din No. 8 sau sînteți așa de scurt la memoria, că uitați lucrurile trecînd de la o pagină la alta, lucru ce e cam de necrezut.

Ca dovadă că îeu n'am trecut cu vederea lucrurile pe cari mi le imputați, și că le știam de mult, voi cită mai întăiu citeva rînduri din un articol ce am scris în „Curierul“ din 9 Mai 1879, privitoriu tot la chestiunea femeii, cînd încă nu știam că femeea are crierul mai greu de cit bărbatul.

„După cercetările cele mai nouă iese știut că inteligența u-nui animal, luată de pe greutatea crierului, iese inexactă: căci ar trebui de comparat greutatea materiei cenușii numai. Și de ar fi și această comparare în defavorul nostru tot n'ași cedă cîmpul de luptă, fiind că sînt probe destul de evidente, că nu se caută numai cantitatea, ci și calitatea. Ori ce comparațiune serioasă trebuie să țină samă de calitatea substanței cenușii de numărul celulelor, de numărul polilor acestor celule și de ramificațiunea lor; de substanța granuloasă interpusă, etc. [vezi Topinard. Anthropologiea]. Pe cit se vede lucrul nu-î așa de simplu, fiind că de și se observă că masa crierului crește cu inteligența, totuși sînt fapte cari arată neexactitatea legei din care cea mai mare parte de bărbați își fac o armă (după dînșii) puternică în contra femeilor“.

Dar aceasta este ceva vechiu și nu puteți să o știți; dar a trece cu vederea ceea ce zic în No. 8, e de neiertat, în o critică.

În No. 8. După ce arăt că femeea are crierul mai mare, aduc o mulțime de exemple, prin cari vroesc a arătă că inteligența stă în raporturi foarte curioase cu mărimea crierului.

În No. 8. Pag. 299, zic: Toate acestea ne arată „că inteligența atîrnă nu numai de la greutatea crierului, ci și de la alte „fapte foarte complicate și necunoscute“.

Voiu adăugi încă că sînt multe fapte, cari arată că crierii chiar mai ușori sînt capabili de inteligență mai mare; d. e. s'au observat că mulți idioți în ajunul unei congestiuni la crieri, deveneau cumiști; vra se zică tot acel crier prin o circulație mai activă devenea mai cuminte. Pentru mine aceasta iera o armă atunci cînd credeam că femeea are crierul mai ușor; și acuma nu mă înspăimînt de loc de dînsa. Un lucru minunat înse ni se desfășură înainte; bărbații cari atunci strigau că aceste sînt sofisme, lucruri fără nici o greutate științifică, le asvîrleau cu desreț din discuție, acuma, se pleacă înaintea lor ca înaintea unor adevăruri netăgăduite le ridică și ceea ce e mai mult încă să *sprîjină pe iele*; și numai pe ele căci altele nu găsesc!!

D-lor cari nu vroiau să creadă de cît cîntariul, aleargă acuma la compozițiunea chemică a crierului, la micimea celulelor, de unde urmează un număr mai mare sub aceeași greutate, la puterea lor de a se transformă mai răpede sau mai încet, etc....

În adevăr e cam grea starea în care se află d-lor. Căzînd din o înălțime așa de mare nici se poate să nu se simtă reu. De sigur s'au sdruncinat cam tare! Ce voiți au căzut aproape ca **Satană** al lui **Sabaoth**!

Veți zice poate că nu avem modestie, dar credeți, că tot ce veți zice înainte de acuma nu ne va mai mișcă.

Dacă se găsea cu zece de ani în urmă o femeie să răspundă la insultele aduse de Proudhon și alții, fiți siguri că acuma veți găsi mai multe și mai pregătite pentru a vă răspunde după cuviință.

„Înapoi ar fi fost omenirea dacă ar fi așteptat să aduceți d-voastră întăi idea, că crierul trebuie raportat la corp!!“ „Rom. Lib“.

Aice ați falsificat prea urît, căci Ieu tocmai mă mier de ce rapoartă greutatea crierului la a corpului la alte animale, în timp ce la bărbat și femeie se ferește de a face aceasta. Mi se pare că vă lipește buna credință în această discuție, de vreme ce vă dați toată osteneala de a face să se creadă din contra de cum am zis.

Mai ziceți „Că cu toată descoperirea lui Reid nime n'a vroit să plece balanța intelectuală în partea femeii“. Lucrul nu e de mîerat; de vreme ce tot deauna a fost așa, d. e. în vechime sclaviți tot deauna ierați priviți ca mult mai proști de cît stăpîniți cu toate că iei erau de multe ori oameni iscusiți, cu științi filosofice și mulți mai culți de cît stăpîniți lor, și numai soarta

războiului îi făcuse sclavi. Cei ce au puterea în mână strigă totdeauna că cei supuși sînt proști; lucrul înse nu e adevărat, căci în ori-ce clasă de oameni să găsească și geni și oameni cu inteligență mai mari și alții cu mai mijlocii. Ființele omenești fie bărbați, fie femei sînt capabile de dezvoltare intelectuală, alții în o ramură alții în alta. Societatea iese datoră a da fie-cărui mijloace egale fără deosebire dacă cutare e capabil numai de atîta sau de atîta dezvoltare, educațiune; nu trebuie de dat cu cîntarul ci trebuie să-și poată lua fie care cît îi trebuie. Puțină însemnătate ar fi trebuit de dat lucrului, dacă bărbații s'ar fi mulțumit numai să zică că femeile sînt proaste, înse le-ar fi dat mijloace de dezvoltare egale cu ale lor; atunci am fi lăsat ca timpul să dovedească. Dar e pricina că, ieși, cari au puterea în mână, nu dau mijloace bázîndu-se pe acest prost argument.

În adevăr încep acuma a se mai domesteci cu ideea că trebuie de instruit femeia, ca dovadă iese că vroesc a face licee pentru fete, numai mi-î frică că pe cît se aude vroesc a le pune niște temelii putrede, și nu trebuie de uitat că o educațiune falsă e mai primejdioasă de cît lipsa de educație.

Ceea-ce lovește încă în scrisoarea D-voastră iese titlul de „*Scrisoare științifică*“. Titlu ce mi se pare îngîmfat și nepotrivit, pentru micul conținut de știință ce are; sau se vede ați vroit a face ca negușitorii, cari caută a înșela publicul prin o firmă aurită și minuată dar cari în magazie n'au mai nimic, care să corespundă îngîmfatei lui table. În lăuntru scrisorii nu se găsesc de cît vr'o cite-va bănueli ce-mi faceți, apoi cite-va neadevăruri de cari ușor se poate încredința cineva cetînd ceea ce am scris. Toată puterea (?!) D-voastră iese sermanul Reid; mai sînt cite-va obiecțiuni în cari cred că puneți toată greutatea științifică și din care pricină cred că ați și numit-o cu un numer așa de înalt. La a căroră concluzii ajunsei și iese în No. 8, dar pe cari v'a plăcut să le treceți cu vederea.

Sofia Nădejde.

Iată faimoasa scrisoare a d-lui abonat A. Bonat cu ortografia ieși originală!!

1881 Noembrie 8
București.

Doamnă!

Citîndu revista „*Contemporanul*“, am crezut că citesc uă revistă serioasă. Adese ori însă m'am vădutu înșelat în credința mea de ore ce am constatat, că scriitorii acestei reviste sînt plini de presumpțiuni aprópe ridicule și lasă se se strecore în nu-

merile d-lorū, diferite erori, pe cari le potū trece cu vederea nu mai aceia, cari au devenitū până în timpulū de față victimele accstorū scrieri.

De astă dată mâ mărginescū a mâ opri la art. d-vostre din No. 8 relativ la desvoltarea inteligentei si la greutatea crierului bărbatului si femei in raportū cu greutatea corpului lorū, cum si la respunsulū ce dați d-lui Teiuleanu in No. 9.

Nu'm propunū a Contra dice vederile d-vostre ci vē rogu de a avea uâ mica modestie si puțina prudenta, cînd faceti descoperiri sciintifice, ca acelea cu care vē mândriți in articolile menționate.

V'am admiratū preocupatiile ce aveți ; V'am admiratū însă, mult mai mult curagiulū ce vē inșiușiți ca să acusați omenii de știință de rea credința si să-i taxați de „*scurditori ai adicărului*“

Este uâ crimă, Dómna mea, ca din cauza insuficienței de cunoscinte ce posedati, să blamati pre adeverati Dumneđei ai omenirei si să le atribuiți vițurile „*pasivni și riclișia utui*“

V'ași fi făcutū cunoscutū incă dupe No. 6, panta pe care ați alunecatū déră înțelegândū că păstrati ori care rezervă in privința descoperirilor ce vă atribuiți, am cređutū de datoriă, să fiu mai severu cu mine de cât cu uâ dómna, cum nu este responsabilă de cunoscintele gresite sau negresite ce are. Dupe No. 9 însă, cređu de datoriă a nu vâ mai lăsa să râtăciți in deșertulū ilusiunilorū, căci cununa descoperirilorū cu cari vâ mândriți, a incinsū incă de multa, fruntea celui ce a bine meritatū. Dómna mea, Omenirea ar fi fostū multū mai inapoi, dacā ar fi asteptatū ca d-vostră se descoperiți, dupe cum diceți „*cā femeea are crierul, nu mai mic de cit barbatul ci mai mare in raport cu trupul*“; . Din norocire pentru omenire, a existatu pe la anulu 1843, un ore care omū de sciinta numitū Reid, care a studiatu cestiunea greutătei creirului in raportu cu greutatea corpului la bărbat si la femeie si a ajunsū să stabileascā cele următoarele.

1) La bărbatū raportulū intre greutatea creerului si a corpului este $\frac{1}{37.5}$.

2) La femeie acelasi raportu este $\frac{1}{35}$.

Era darā Dómna cunoscutu de mult aceia ce d-vostră ați aflatu asia țe târziu. Bateria era de mult sfărămată si d-vostră nu ați facut, de cit s'o restabiliți căci vedū, acumă că au mare dreptate cei că „*Putrea femeii stē in stăbi-iunea ei, Ea edifică cînd creăe că sfărămă*“.

Pentru că redactorii „Contemporanului“ sâ mieră de necunoscintele altora, 'm veți permite Dómna, ca si eu sâ mâ mirū Cum cunoscintele d-lorū au permisū sâ sâ însereze in doue nu mere consecutive, pretențiunile unei noutăți de mult invecită !!

Primiți Dómna, stima ce vē păstrežū. A. Bonatu.

HALAL DE GEOGRAFII!!

Mai dăunăzi în „*Asachi*“ de la Piatra am cetit o critică în contra unui Domn Geograf care într'o geografie a Daciei, spune despre districtul Neamț monstruozițările cele mai neauzite. Acuma în prefața geografiei D-lui V. Dimitrescu, ni se arată că Districtul *Mihedinți* sau *Meedinți* nu iese mai bine cunoscut, nici chiar de Dl. Gorjan, care iese mi se pare vecin. Dăm aice prefața în totul deși nu ne putem uni cu toate cele ce spune Dl. autoriu. Așa de exemplu nu credem că *Severinul* și-a căpătat numele de la Alexandru Sever, ci că din greșală și înșelați prin potrivirea numelui au tras de păr această istorie. În privința generală înse găsim așa de însemnată prefața aceasta în cât credem că merită a fi pusă în revista noastră.

„In timpul cât am fost inspector al scoalelor rurale in districtul Meedinți, avind ocazie a cunoaște prin mine însu-mi cea mai mare parte din localitățile interesante, din acest ținut, cu privire la istorie și geografie, și ajutat încă și de cunoștințele multor oameni din localitate, m'am ocupat cu adunarea mai multor note de asemenea natură.

Aceste note, avându-le la dispoziție, ori de câte ori a fost necesitate, am uzat de dinsele în interesul menirii lor; între altele m-au servit mult la predarea lecțiilor de geografie în clasă, ca Institutore de clasa II. In cele din urmă crezind că voiu putea face un serviciu persoanelor mai competente, care s'ar ocupa pe viitor cu geografie și istorie, m'am decis a le da publicității, inse de o cam dată numai prescurtare după cele geografice, lăsind pentru altă ocazie pe cele ce privesc istoria, cum: monumente, ruine și locuri însemnate istorice, pe cari doresc a le completa pe lângă altele și cu tablourile lor pe cât se va putea.

Cred că poate să fie strecurate multe erori în această ne însemnată lucrare a mea, și tocmai aceasta m'a încurajat și mă face să cred cu mulțumire că efectul seu va fi un stimulent sau mai bine un bold de îndemn pentru alții, ca să putem ajunge odată să avem o geografie cum e cade.

Nu ne au lipsit nici odată oameni cari pe lângă capacitate să mai poseadă și mijloacele și cunoștințele practice, d'a aduna notițele necesare pentru facerea unei geografii ezacte; cu toate acestea de la un timp încoace, mai cu seamă de la ivirea primu-

lui nostru dicționar topografic, se pare a se fi adoptat sistemul, ca ori ce geografie ce se face, fie autorul mare licențiat în ori-ce științe, fie mare profesor de geografie, să aibă de bază principală acel dicționar, care are necesitate de a fi revădit și corectat.

Din câte geografii am vădit din cele eșite la lumină de la un timp încoace,—și să se noteze, vorbesc numai de județul Mehedinți pe care-l cunosc, — nu am văzut una fără păcate, care se poată fi ertate. Și apoi nu este vorba de date statistice și altele cari pot varia: O comună poate se fie acum de 4000 locuitori și pînă la anul poate se rămîna numai 400! Este vorba de enormități, de lucruri cari bat la ochi, cum de exemplu: mutarea munților preste alți munți și în alte părți; strămutarea cetăților; mutarea riurilor preste alte riuri și vărsarea lor în unele pîrae mai mici; dispariția sau secarea de tot a unora și botezarea altora cu alt nume etc. etc. În adevăr, nu știu ce ar dice un scolar într'o clasă mai superioară, și care ar avea cunoștințe locale, cînd ar auzi pe profesorul seu spuindu-i de pe catedră că râul **Cerna** și **Topolnița** se varsă în **Jiu**; ¹⁾ că râul **Drincea** și **Dăsnățuiul** ies din poalele munților **Cloșanii** ²⁾ că râul **Bahna** se varsă în Dunăre la răsăritul **Verciorovei**? Cînd el știe bine că Cerna se varsă în Dunărea lîngă Orșova în Austro-Ungaria, că Topolnița se varsă în Dunărea lîngă Severin; cînd știe că Drincea este un sat aproape în marginea Dunării în plasa Cîmpul, departe de munte la 100 de kilometre, avînd un pîrâu care dă în valea Aninilor; cînd știe că pîrâul Dăsnățuiul care este pe valea ce începe de pe la comuna Bălăcița plasa Dumbrava, este departe origina sa de munte mai mult de 75 kilometre? Și apoi ce ar mai zice acel scolar cînd aruncându-și ochii pe o hartă sau o geografie făcută în anul 1880, și n'ar vedea acolo, nici râul Drincea, de care a auzit vorbindu-se, nici Valea Aninilor, nici Valea Blahnița, pe care le-a vădit în cele mai vechi hărți și în care s'a scaldat?

Ce ar dice unu scolar care a învățat puțină istorie în clasele primare și a citit și el cite ceva, cînd ar auzi spuindu-se de pe catedră în scoalele superioare: că *Orașul Cernețiu este fondat de Alexandru Sever, la anul 220* ³⁾ cînd elu este născut în Cerneț și știe că hotarul Cernețului este despărțit de al Severinului numai de râul Topolnița, și se întreabă ca ce interes să fi putut avea Alexandru Sever, a fonda două cetăți aci: **Severinul** și **Cernețul**. — Chestiune de bun simț. — Cînd acest sco-

1) Geografia de C. Ionescu pag. 34 rîndul 17.

2). Geogr. de N. Mihailescu p. 11 r. 6,

3) Geografia de N. Mihailescu pag. 40 c. 7 și 8 și Geogr. de C. Ionescu p. 36 r. 2.

lar avînd cunoștință din cîte a cetit că *Cernetiul* este fondat cu mult în urma spargerii Severinului, adecă în secolul XV, și că poartă numele de Cerneț pentru că chiar și Severinul a fost numit de către Slavi: Cernigrad, adecă, cetatea cerniților sau cetatea lui Negru.

Ce ar putea răspunde un chemat la un concurs oare-care, cînd ar fi întrebat din geografie, despre locul unde a fost Sarmis-Getusa sau Ulpia Traiana, și apoi din istorie la ce an și de către cine s'a fondat Monastirea Tismana, cînd comisia ar avea între membrii sei, profesori de geografie în care se spune: că Sarmis-Getusa este în vecinătatea **porților de fer numite ghiardapuri**, și că Monastirea Tismana este fondată de **Mircea cel Mare**⁴; **la anul 1296 !!** Cînd bietul concurent ar fi convins că Ulpia Traiana este în Transilvania în valea Hațegului, unde nu se cunoaște vorba turcească ghiardapuri; ca Monastirea Tismana este fondată de Radu Negru și Dan Basarab, și că **Mircea cel mare** nici n'a știut de acea monastire pînă la anul 140, cînd, după cum se vede din hrisovul său din acel an, trecînd la Severin s'a abătut ș'a vizitat-o⁵). Dară să scurțăm că prea, lungirăm *tarasenia*, căci în adevăr, *tarasenie* este, care poate să ostenească pe onorabilul cititor, și să supere poate în timpurile acestea pe ver cineva cu musca pe căciulă

În cazul d'a osteni pe cineva cu cetirea unor așa lucruri sau a supera pe ver-un interesat așa ruga, dacă se poate, să aibă răbdare să arunce ochii în următoarele geografii și anume:

I. Elemente de geografie pentru usul clasei III și IV primară de G. Al. Z. anul 1880.

La pagina 26 rîndul 2, 10, 11 și 13.

— 27 — 1.

II. Elemente de geografie, pentru usul claselor primare și clasa I gimnazială de C. I. anul 1879.

La pagina 22 rîndul 20 și 21

— 23 — 9, 10, și 16.

— 26 — 10 și 16.

— 34 — 17, 22, și 23.

— 35 — 5, 6, 7 și 9.

— 36 — 2 cum și

III. Dacia descrierea fizică, politică și economică, pentru clasa IV secundară de ambe-sexe de N. M. anul 1880.

La pagina 11 rîndul 6, 10 și 14.

4) Geografia de N. Mihailescu pag. 40 r. 7 și 8 și Geogr. de C. Ionescu p. 36 r. 2.

5) Hrisovul lui Mircea cel mare din anul 1409 și al lui Dan Basarab vezi Arhiva istorică pagina 30 și 98.

— 32 — 29 și 30
— 38 — 15, 17, 18 și 19
— 40 — 7 și 8. Și atunci sunt sigur că nu-

mai dintre cei ce au colaborat la vestitul nostru dicționar topografic se vor găsi să se sburlească în fața adevărului.

Aceste opere citate aci, ce din întâmplare le avusei la îndămină, au meritul lor alt-fel, fiind din cele mai complete din geografiile ce avem, cu toate că unele sunt în stil poetic și dacă vorbirăm aici de dinsele să nu se ia ca o critică, ci ca o simplă observație sinceră, amicală, dacă ne este permis a vorbi așa.

Ocupându-mă de acest lucru, nu am avut nici dorința de speculă, nici pretențiunea d'a trece de autor. Mobilul meu a fost mai mult ca să servesc de călăuză acelor cari mai competenți se ocupă cu așa lucrări; și o datorie să răspund ast-fel la mulți din școlarii mei, cari de multe ori mi-au făcut întrebări în clasă, cerîndu-mi deslușiri asupra atîtor rătăcirii din geografiile noastre.

În adevăr, cum era se răspund eu la întrebarea unui școlar care, c'o oră mai înainte d'a intra în clasă, trecuse Topolnița toc-mai pe unde se varsă în Dunăre; iară în geografie o citise ca lecție că se varsă în Jiu. Ce era se răspund altuia din comuna Virceorova, care scie că râul *Bahna* trece pe din sus, spre apus de comună, iar în geografie el o citisă că trece despre resărit.

Ce așa fi putut responde altuia care fiind din comuna Clea-novu, plasa Cîmpului, depe unde începe pîrîul Dăsnățuiul, m'ar fi întreat de ce în geografie se spune că *Dăsnățuiulu* curge din *munții Closianii*? și altele de felul acesta.

Respunsul cel mai nimerit, am crezut a fi această cărticică, numită *Geografia Județului Meedintzi*. Ea iese făcută, nu din cabinet, ci la fața locului, și dacă în parte am simțit trebuința de a consulta alte scrieri n'am pus mîna pe alta de cît pe cartea de studiu agricol a D-lui I. Ionescu, din anul 1868, care s'a ocupat cu atîta seriositate, ca să facă o lucrare conștiincioasă, dar poate a mea să aibă multe erori, de acea rog pe on cititori, cari ar găsi asemenea erori, să bine voiască a le nota și a face putinciosul spre corigiere. Aceasta încumbă mai mult conjudețenilor mei, cu cunoscințe locale.

Numai cînd vom face ast-fel în toate județele, cred că se va putea forma o geografie esactă. Se vede că această prefață a su-părat pe cărturarii și neguțitorii de cărți didactice de pe lingă cei cu putere, sau carii au trecere pe acolo și pentru aceia această cărticică n'a avut parte a i se da aprobarea nici desaproba-rea în curs aproape de un an de zile.

S'a cerut aceasta de prin luna febr. anul trecut, și până a-cum nici tunsă nici rasă.

V. DIMITRESCU.

Severinu 1880 Noembrie

CE ȘTIM DESPRE LUME ?

(Urmare)

Să mai privim încă o dată istoria familiei și să căutăm a ne da sama de unele lucruri trecute poate cu vederea în N-le. trecute.

Am dovedit că oamenii de la început trăeau în turme și nu cunoșteau nici oprire, nici o regulă în unirea sexuală. În tocmai ca în turmele de dobitoace! Asemenea stare n'a përit cu totul de pe pămînt și acum încă sînt multe triburi selbatece la cari *promiscuitatea* sexurilor domnește.

Din această stare s'au dezvoltat alte forme de legături sexuale mai înalte anume *poliandria* (o femeie cu mai mulți bărbați), *poliginia* (un bărbat cu mai multe femei) și monogamia (unirea unui bărbat cu o femeie).

Am dovedit cum nu puteau să fie folositoare, cel puțin pentru societățile mai înaintate și cum monogamia iese singura formă care a învins în lupta pentru traiu. Dar monogamia în forma iei cea mai înjosită iese foarte puțin deosebită de celelalte forme. În multe societăți monogamia nu presupune nici un fel de sentimente mai nobile de cît promiscuitatea, poliandria sau poliginia. În adevăr, cînd bărbatul nu are de cît o femeie numai pentru că numărul femeilor nu e destul de mare, ori pentru că costă prea scump pentru a cumpăra mai multe; ori cînd un bărbat se desparte de femeie la cea mai mică nemulțămire și după cîte va lovituri o dă afară pe ușă și iesa alta, nu poate fi vorba de cine știe ce mare progres.

Dar forma monogamă a familiei cuprinde în sine atîta folos pentru societate prin fericirea ce aduce pentru copii, pentru adulți și pentru membrii societății în general, în cît acele triburi în cari se deprindeau mai ușor oamenii cu monogamia, fie din ori ce pricină, trebuia să învingă pe celelalte cari obișnuiau alte forme de legături sexuale.

De la început monogamia n'avea alt izvor de cât tot sila; bărbatul punea stăpînire pe o femeie prin putere și o ținea pentru dînsul pe cîtă vreme nu se găsește altul mai tare ca să i-o iee.

Mai pe urmă se pierdù obiceiul de a luà femeie cu puterea, prin rîpire și se începù obiceiul de a o cumpără de la părinți.

Mai tîrziu se începù și altă deprindere adecă de a cere femeia de la părinți dar nu pentru bani. În toate aceste chipuri înse *iubirea* între viitorii soți nu se prea luà în samă. În adevăr, cînd de pildă ca la țeranii romîni, pornea flăcăul și luà satele de a lungul la pețit, negreșit că nu putea fi vorba de a căută o fată pe care s'o iubească și care să-l iubească. Cel mult căută o fată *care să-i placă lui* și care *să nu se împotrivească* de a-i fi femeie. Ba și aceasta arare ori. Căci se știe că cei mai mulți nu simțesc nici o muștrare de cuget de a luà o fată dată de părinți cu de a sila.

Ca dovadă că nu s'a împrăstiat de ajuns ideea că familia trebuie să fie întemeiată pe iubirea dintre soți, putem aduce tot felial de idei de ale bătrînilor, de pildă, că *dragostea nu se minîncă cu lingura*. etc... și mai mult încă faptul foarte cunoscut, că părinții cari ar trebui să se îngrijască de fericirea copiilor lor caută toate chipurile să silească pe fată să zică „*Da*“, ca să o vadă însfirșit măritată. Ieste cunoscut că părinții se cred în drept a regulă căsătoriile mai ales ale fetelor lor cum le vine la îndămînă.

Mai mult de cât atîta, cine n'a auzit ce felii de îndemnări se dau fetei cerute de cinevã. I se spune să se ducă după dînsul, că-i bogat, că are cai, boi, căruță, casă bună, că o va ținea ca pe palmă, că nici vînt rece nu o va ajunge și multe de acestea. Asemenea sfaturî unite cu tot felial de imputări din partea părinților că cheltuesc mereu cu dînsa, că sînt și altele cari o ajung, etc, ajutate și de *necunoștința* fetei, care e nãvãlitã cu cereri de măritat tocmai într'o vreme cînd

n'are, nici nu poate avea o idee despre iubire și despre greutățile vieții, pe multe le împinge să închidă ochii și să se ducă să scape o dată.

Negreșit că familia monogamă întemeată în asemenea chipuri nu poate fi ceea ce ar trebui să fie. Mai adăugiți apoi că în societatea noastră ca și în toate celelalte societăți civilizate încă n'au pierit remășițele vechei *promiscuități*. Prostițuția se întinde ca o lepră pe tot locul și otrăvește toate simțimentele cele alese cari ar putea să se nască. Negreșit o asemenea instituție nu poate de cât împiedecă statornicirea unei familii adevărat monogamă.

Dar în mijlocul acestei stări de lucruri de mult încă se arată pe ici pe colea în toate păturile societății familii întemeiate pe „*dragoste*“. Incepe a se întinde ideea că singura familie fericită nu poate fi de cât aceea întemeată pe iubire, mersul în pețit începe a fi luat în rîs, chiar între țerani, dovadă tot felul de anecdote despre pețitori.

Negreșit că și felul de iubire ce se crede cerut pentru a face o familie nu-î în tot deauna din cele mai alese, dar cel puțin tot iese un pas spre forme mai înalte.

Incepe a se socoti ca și un felu de prostiție, prin urmare ca immorală căsătoria întemeată pe *interes*, sau pe orî ce alte considerații de cât iubirea. De unde se socotea mai înaintea că acea femeie nu e cinstită care are legături cu mai mulți bărbați, acuma începe a se socoti ca nu tocmai corectă aceea care trăește și cu unul, dar nu din iubire.

Forma de familie monogama cea mai înaltă, adevăratul ideal al părții celei mai morale a omenirei de acuma, va trebui să se realizeze, îndată ce vor pieri din societate pîdicile cari încă o opresc.

Cu înaintarea omenirei pe această cale se îmbunătățește soarta femeii și a copiilor. Din robii ai bărbatului, cum ierau mai înaintea, femeia tinde a ajunge prie-

tenă iubită și tovarășă nedespărțită în fericire ca și în nefericire, bărbatul nu-și mai crede îngăduit a face ce va vroi dintr'însa, a o socoti ca pe o vită, etc. Din nefericire femeea nu se bucură de această stare de cât numai în rari cazuri, puține gustă fericirea, care va fi odată a tuturor! — Copiii cari de la început ieseau o jucărie în mîna părinților cari puneau în lucrare vorba: „Ieu te-am făcut, ieu te omor, etc,” acuma măcar pe ici pe colea se bucură de o stare mai fericită și pe încetul va sosi și vremea dorită de *Spencer* în care copiii să fie astfelîu creșcuți în cât să se desvolte armonie în toate privințile. Acuma de regulă iubirea din partea copiilor pentru părinți iese mai slabă de cât a părinților pentru copii, dar în formele viitoare ale familiei se va ajunge și la aceasta și atunci se va face mai fericite bătrînețele de cât acuma. Iubirea copiilor va ușurà purtarea sarcinilor vrîstei.

Cu aceasta am sfișit ce aveam de zis despre familie și rugăm pe cetitori să nu uite că aice n'am vorbit metafizică, ori după aprinderea trecătoare a imaginației ci întemeiat pe rezultatele științei sociale.

(Va urmà)

I. Nădejde.

BRATU.

Are Bratu trei feciori
Cîte trei sînt vînători ;
Dar mai are Bratu, are
Pe Dobrica fată mare,
Se primblă pe at călare,
Cu cinci coade pe spinare
Impletite cu parale,
Cunjurată de pistoale.
Frunzulița fragului .

Sus în plaiul muntelui
La tulpina fagului
La umbrița bradului
Sed feciorii Bratului,
Cu Nița Ploscariului.
Cu Manea Șelariului,
Cu sora lor Dobrică.
Dar ieii tot bea și mîncă
Ear Dobrica se culcă,

Puținel că adormiă
Și urît vis că visă,
Drept în picioare săriă
Și din gură că grăiă :
„Valeu, neică Stanciule !“
„Voi beți mări și mîncăți“
„Nici o grijă nu purtați ;
„Dar eu neică mă culcaiu.
„Puținel că adormiū“
„Și urît vis că visaiū :“
„Neică pistoalele tale“
„Ședea 'n cuiu fără de oțale ;“
„Neică flințoara mea“
„Ședea 'n cuiu fără de vergea !“
Nici cuvînt nu săvîrșiă,
Potera că-i cotropiă,
Căpitanul că grăiă :
„D'alei, Stance-al Bratului,“
„Vrei tu mări să te dai“
„S'au la poteră legat“
„Ori tu mări, tot tăeat ?“
Dar Stanciū că mi-i grăiă :
„Căpitan Bălaurean,“
„Nu sunt muere de saț“
„Să mă dau ție legat,“
„Că-sū voinic cu comănacū,
„Îți vedē ce-oū să vă facū“.
Dar Soră-sa Dobrica,
Ea din gură că grăiă :
„Taci neică nu zice-așă“
„Că mi-ți răpuî viciață ;“
„Ci ad'o 'ncoa pe durda !“
Pe durda'n mînă i-o da,
Pravul cu poala-l turnă,
Gloanțele cu chivără.
Ea de stînga 'ngenuncheă
Și pe dreptul mi-o puneă,
Odată c'o sloboziă,
Șapte-spre-ce doboră ;
Ceialalți cîți rămînea,
Pe toți greu că mi-i rănîă,
Numai Căpitan scăpă.

Dar ȳea din gură-i grăiă :
„Căpitan Bălaurean !“
Tu du-te mări de spune,“
„Tu mări, tu la Domnie“
Să sloboadă pe maica
„Pe maica și pe taica“
„Că-i aprind pușcăria !“
Așteaptă ȳea ce-așteptă
Și văzînd că nu veniă,
Ea pe cal încăleca
Și la Domnie plecă ;
La pînariū se abătea
Pine că mi-și tîrgueă
Și felit că le tăeă,
La pușcărie mergeă,
Săriă ici, săriă coleă
Ș'un amînoraș scoteă
Și din ȳel că scăpără
Și foc pușcăriei dă
Și toți vinovați scăpă
Și pinea că li-o 'mpărția ;
Și taica-seu și mă-sa
Din pușcărie scăpă.
Dar Bucureștiu vedeă
După dînsa se luă,
Calul în loc îi opriă
Și pe dînsa o prindeă
Și la Domnie-o duceă.
Un ou roș în par puneă,
Toți Bucureștii că dă
Și oul nu-l nimeriă.
Dobrica că mi-i priviă,
Înima ntr'însa fierbeă,
Până ce rîndu-i veniă ;
Iaca rîndul că-i veniă,
Cînd o dată sloboziă,
Oul fărîme-l făceă.
Dar pe ȳea o cotropiă,
La Domnie-o rădică
Ea acolo că mergeă,
Prieptul că și-l arăta.
Domniea dac'o vedeă,

Ertare că-î dăruia.
Și la frați că se'ntorcea

Iute ca o rîndunea,
Cu părinții lingă ȳea.

București 1881 Septembrie.

Auzită tot de la „Mama Balașa“.

I. Creangă.

Educațiunea intelectuală morală și fizică după H. Spencer.

(urmare).

Ieste un feliu de educație care trebuie să înceapă din leagăn. Ori cine a văzut cum se uită copilul chiar din leagăn la toate cele ce-l încunjoară, știe că educația lui începe de timpuriu, cu sau fără voiea noastră; că degețelele lui cu cari apucă ori ce poate ajunge, cari duc la gură lucrurile pe cari le-a apucat, îi ajută spiritului lui a face cei întâi pași pe calea care duce la aflarea planetelor nevăzute, la descoperirea mașinelor de făcut socotele, la producerea capod'operilor de pictură, la alcătuirea simfoniilor și a operilor. Această lucrare a facultăților fiind de la început pornită fără de voiea noastră, rămîne de știut de trebuie sau nu să înfătoșăm copiilor o mulțime de materiale cari să-le servească pentru exercitarea facultăților, și la această întrebare nu putem zice de cît *da*.

Cu toate că și Pestalozzi știea că ȳeste o educație care trebuie și poate să înceapă din leagăn chiar, greșise în privința practicei. Vorbind despre chipul de a învăța, a cetii, zice:

„Cartea de silabisit trebuie să cuprindă toate sunetele întrebunțate în limbă, și trebuie să se învețe în familie din cea mai fragedă copilărie. Copilul care învață a silabisit în carte să le rețeteze celui din leagăn, înainte de a putea acesta să le zică singur, așa că cu timpul prin repetare să se întipărească adînc în spiritul lui.“

Apoi în *Manualul mamei*, dă sfaturi foarte curioase în privința celei dintăi educații a copilului, care sugerează încă. Acolo îndeamnă Pestalozzi a arăta copilului numele, poziția, numărul, însușirile trupului și a membrilor chiar de la cele dintăi lecții. De pe aceasta se vede că Pestalozzi avea prea grosolane cunoștinți despre dezvoltarea mentală a omului, la începutul vieții, pentru a putea afla un plan bun de educație.

Să vedem mersul ce ne arată psihologia. Cele întâi impre-

siuni ce poate spiritul să primească sint senzațiunile de lumină, de sunet, de căldură, de rezistență, etc. Se înțelege că nu pot să fie în minte stări de conștiință compuse înaintea celor simple, din cari se compun. Nu putem avea idee de formă înainte de a fi învățat a cunoaște lumina în gradațiile și însușirile ei, sau rezistența în deosebitele ei graduri de tărie; căci, se știe de multă cunoaștem forma văzută prin feliurile rezistenței. Tot astfel, nu se poate cunoaște vre un sunet articulat, înainte de a cunoaște sunetele nearticulate din cari se compune. Așa trebuie să fie în toate cazurile asemănătoare; deci, pentru a urmări legea înaintării necesare de la simplu la compus, am fi datorii să dăm copilului un număr îndestulătoriu de lucruri cari să fie de deosebite grade de rezistență, cari să-i înfațișeze deosebite feliuri de lumină și de deosebită tărie, să producem un număr îndestulătoriu de sunete. Putem să ne încredințăm că această metodă îi bună; căci pricinuește plăcere copiilor. Cu ce plăcere nu mușcă copilul jucăriile sale, cum pipăie cu plăcere bumbii strălucitori de la straițele fraților și trage favorițele tătani-seu! Cu ce plăcere nu privește el lucrurile zugrăvite cu culori vii și cum le zice că-s frumoase (*cicea*), îndată ce poate vorbi cît de puțin!! Cum îi strălucește fața de plăcere cînd aude sunete necunoscute sau cîntecul mamei. Din fericire obiceiurile oamenilor și a mamelor se cam potrivesc cu cerințele științei, dar rămîne încă mult de făcut. Să nu uităm că și de la această educație a celei mai fragede copilării atîrnă mult. Fie care din facultățile noastre poate primi mai ușor impresiuni vii în perioada de activitate care însoțește creșterea ei, de cît în alte timpuri.

Apoi elementele simple trebuie să le căpătăm, căpătarea lor va lua timp cînd se va face, și facem economie de timp dacă le căpătăm în începutul copilăriei, cînd ori ce altfelu de ocupație a minții iese cu neputință. Să nu uităm că caracterul și sănătatea copilului se vor folosi de plăcerea neîntreruptă ce va aduce mulțimea impresiunilor așa de bine asimilate de copil. La început copilul nu poate deosebi de cît impresiunile foarte deosebite între dinsele. Prin urmare trebuie să dăm copilului sunete cari să se deosebească mult între dinsele în tărie și în feliu, culori foarte deosebite între dinsele, lucruri cari să nu samene nici la țesetură, nici la virtușime, și încet încet, să-l ducem să poată deosebi și impresiunile cele mai vecine unele de altele.

Dacă trecem la *lecțiile despre lucruri*, cari formează o urmare firească a educației de care am vorbit, vedem că sistemul întrebuițat de obicei este cu totul nefiresc.

„Trebuie să arătăm, zice Dl. Marcel, copilului cum se leagă „între dinsele deosebitele părți ale unui lucru, etc.;“ Tot ma-

nualul despre *lecțiile despre lucruri* cuprinde o listă de fapte ce trebuie de spus copilului despre lucrurile ce i se înfățișază. Noi înse știm că copilul învață singur tot ce învață înainte de a putea vorbi, că îel singur se deprinde a deosebi lucrurile moi de cele vîrtoase, cele grele de cele ușoare, învață a cunoaște după colorii și jocuri de lumină persoanele ce vede ades, cunoaște țipetele ce scot animalele domestice. In viață după ce nu mai avem profesori facem singuri ceas cu ceas mulțime de observați; scoatem singuri concluziuni și reușita în viață atîrnă de la chipul cum observăm și de la bunătatea concluziunilor ce scoatem din observațiile făcute. Ieste oare lucru firesc a părăsi calea urmată de omenire și de a vîri copilului cunoștinți în cap, în loc de a-l pune numai în împrejurări unde să le poată căpăta singur? Ce iese mai cunoscut de cît dorința de simpatie intelectuală ce simțesc copii? Uitați-vă la copilașul pus pe genunchile cui-va, cum apropie jucăriile de față celui ce-l ține pentru ca să i le arăte! Priviți cum se uită cînd, cu degetul udat, produce un sunet pe masă! Cum repetă și se uită iarăși parcă ar zice: "Ascultă ce sunet nou!" Ascultați pe cei mai mari cum intră în odaie strigînd: Mamă, uită-te, vezi aceasta!" obiceiul ce ar păstră mai mult timp, dacă mamele nu i-ar opri de a le năcăji. Luați-sama cum, cînd merg la primblare, toți copiii aleargă spre dăst dacă pentru a-i arăta ce floare au cules, pentru a-i arăta că iese frumoasă, și a face să zică și dacă că floarea în adevăr iese frumoasă! Ascultați cu ce gust povestește copilul despre ucru-rile nouă ce a văzut, numai de găsește pe cine-va să-l asculte. Față cu aceste fapte concluzia iese firească. Nu-i lămurit că trebuie să potrivim educația cu aceste instincte naturale, că tre-bue să ascultăm tot ce copilul are de spus despre ori ce lucru, a-l încurajă să spue cît poate mai mult, să-i atragem cîte o dată băgarea lui de samă asupra unor fapte ce va fi scăpat din ve-dere (aceasta cu scopul de a-l face să privească altă dată mai cu băgare de samă), și în curînd să-i dăm alte lucruri pe cari să le poată observa. Iată cum lucrează o mamă inteligentă, edu-cîndu-și copiii după această metodă! Pas cu pas îl deprinde cu numele atributelor simple; vîrtoșime, culoare, gust, mărime; co-pilul chiar o ajută, căci îi arată cu grăbire că cutare lucru iese roș. că cutare iese vîrtos, îndată ce a învățat cuvintele prin cari se numesc aceste însușiri. Cînd îi înfățișază alte lucruri de vă-zut și de pipăit, îi atrage luarea aminte asupra unora din aceste însușiri ne observate încă și îi amintește pe toate cele cunoscute, în cît și copilul se deprinde a repetă și îel toate însușirile ce cu-noaște în lucrurile ce i s'au dat. Încet încet se întîmplă că uită vre una din însușiri și nu o spune, cînd le înșiră pe celelalte, a-

tunci mama îl întreabă dacă nu mai are ceva de zis despre acel lucru. Dacă copilul tot nu poate să-și amintească, îi spune după ce l'a lăsat puțin în încurcală, și rîzind puțin de dînsul pentru că a uitat. Peste cît va timp copilul știe ce are de făcut. Altă dată cînd îi zice mama că iea știe despre un lucru cunoscut ceva mai mult de cît dînsul, mîndria lui îi ațîțată, privește cu luare aminte, își amintește tot ce-a auzit, și fiind că problema iese ușoară, află. Iată-l plin de bucurie din pricina reușitei și mama se bucură împreună cu dînsul. Ca toți copiii iel iese fericit că a putut afla singur dorește birumți noue, și caută încă ceva de spus. Cu cît se dezvoltă facultățile copilului mama adaugă însușiri nouă la lista celor cunoscute, înaintînd de la vîrtos la moale, de la aspru la neted, de la coloare la lustru, de la lucrurile simple la cele compuse, făcînd problemele din ce în ce mai grele, cerînd din ce în ce mai mult de la luarea aminte și de la ținerea de mîntea copilului, susținîndu-i interesul prin bucuria ce-i pricinuește învingerea greutăților. Urmînd astfel iea urmează calea naturală, urmată de copil în întăia parte a copilăriei. Numai prin acest mijloc va căpăta copilul deprinderea de a privi cu luare aminte lucrurile. A spune unui copil lucruri, a i le arăta, în-samnă nu a-l deprinde să observe bine singur, dar a face dintr'însul o magazie în care să se păstreze observațiile altora. Prin asemenea metodă nu întărim, ci slăbim tendința copiilor de a se educa singuri; îi lipsim de plăcerea ce pricinuește o lucrare care reușește; ba chiar prin învățarea formală a cuvintelor se produce desgust pentru asemenea lecții.

(Va urma)

I. Nădejde.

SOMNUL

De cît aurul cel mîndru, cheltuețele nebune
Cari numai lingă groapă, vezi ce mult îți folosesc,
Iubesc somnul și-a lui vise căci prin iel mai fug de lume
Și de-a tei netrebnicie, ce atîta o urese!

În somn vesel fug departe, fug lăsînd și tirania
însă, vai, înslăciune la trezire-o am găsit,

Împreună cu trădarea și alături mișeliea!!
Dar . . . pieri-vor ieie-odată, ceasul numai n'a sosit.

Și ca cel ce de pe-a mării mari talazuri în turbare
A scăpat tocmai cînd ieie să-l înghită se găteau,
Tot așa cînd vine somnul ieie în ieie găseie scăpare
Cînd mizeriile lumiei tristu-mi suflet amărau.

Nu-mi arată nici tabloul care-l simți cu'nfiore
Cînd vezi mama care-și plînge pe copilul seu murînd,
Și alături lîngă dînsa nu-i ființă, nu-i suflare
Să dea hrana ce lipsește copilașului flămînd.

Somnul lin mă depărtează de astă lume noroioasă
Unde ori ce suflet nobil e strivit în de ajuns.
Și mă duce în regiunea cea mai mare mai frumoasă
Unde-a somnului putere toate-aceste le-a ascuns.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O tu somn! . . de-ai fi tot ast-fel și în calea mea din urmă
Părăsesc atunci pămîntul... Vîno! ieamă sînt al tău,
Iea cu tine-a mea ființă vestejită ca de brumă
Căci nu voiți să te pierd încă . . . . . Vie dar somnul greu.

Să m'arunc în a lui brațe și să stau în nesimțire
Să uit totul: luna, soare și al paserelor cînt,
Să stau ast-fel toată viața și să ies din amărăie
Cînd hidoasa nedreptate, va pieri de pe pămînt.
Dar sfișesc a mea cîntare somnul iarăși m'a cuprins. . .
Sînt departe'n șferi străine, somnul brațele mi-a'ntins.....

Y.

Monstruoziții științifice și literare.

Multe am mai auzit în această binecuvîntată și lăptoasă țară, am auzit despre *întunecimi inelare de lună*, descoperite de neînțeleșul D-n Nanianu, am auzit și de

profesorii de liceu cari dau din cap și pun nota 8 unui concurent, care spune fără de muștrare de cuget că Grecii au făcut *omega* din sufixul *mi*. Am auzit niște concurente pentru o catedră de la școala centrală spunând, ba chiar scriind în teză că *Stefan cel Mare* a fundat gimnaziul *Stefan cel Mare*, am auzit de un ilustru istoric, care prin o plagiere nerușinată a pus mîna pe 50,000 de franci și acuma nu-î pasă de criticii cari l'au demascat prin „Binele public“ și prin „România Liberă“ ca de omătul de anțerț!! Am cetit și am auzit de inventatori de mijloace de a încunjură pămîntul în 24 de ceasuri cu balonul și de profesorii de la Universitate dîndu-le dreptate!! Multe am văzut, dar nu ne-am încrucit ca de Zoologia D-lui Sihleanu, scărmanată de D-l *Sabba Stăfănescu* de la București! Cîți oameni au asigurată hrana zilnică, cari altfelii ar numără pavelele!! Dar boala *invidiei* se vede că nu lasă în pace pe autori! Inchipuiți-vă cruzime din partea D-lui *Sabba Stăfănescu*! Nu putea oare să mai aștepte cu critica până ce se sfîrșă cartea și pînă ce punea și D-l Sihleanu, că alți mulți mîna pe vre'o catedră de la Universitate! Pe urmă i-ar fi păsat și D-lui Sihleanu, cît le pasă acuma D-lor *Petrescu*, *Quintescu*, *Cernătescu*, *Virgolici* etc... Ei, ia acuma-î greu, D-le Sihlene, ce-î de făcut ce șurub să mai fie chip de întors.

D-l Stăfănescu într'o broșură anume dovedește trei lucruri:

I Că D-l Sihleanu a plagiat și ciuntit pe *Frey* din Zürich (*Tractat de histologie și de histochimie*).

II L'a plagiat reu și nu l'a înțeles.

III Deși doctor, dar nu are D-l Sihleanu nici cele mai mici începuturi de cunoștinți științifice.

Aceste trei puncte le dovedește D-l Stăfănescu prin citații puse în cîte două coloane. În înverșunarea D-sale D-l Sabba Stăfănescu arată prin cîte va exemple o plagiere din buche în buche, prin altele greșeli făcute din graba cea mare la copiat din lipsa de știință; apoi do-

vedește că ghibaciul D-r. Sihleanu s'a împodobit cu felii de felii de citații de prin autori pusi în note de D-l Frey și ale căror scrieri D-l Sihleanu nici nu-le va fi văzut măcar, dar nu tocmai să le fi cetit! Tocmai metoda D-lui *Tocilescu*, descoperită în „Binele public“ de D-l Hăjdău. Oamenii cei mari se asemănă! Se înțelege!

S'a încercat nenorocosul D-n Sihleanu să-și acopere urmele, ba punînd notele lui Frey în text, ba punînd bucăți din textul lui Frey în formă de notă; dar n'a avut noroc D-l Ștefănescu l'a urmărit peste tot locul și l'a dat de gol!

D-l Ștefănescu se lingusește cu credință că D-nii însărcinați cu cercetarea Zoologiei D-lui Sihleanu vor ținea samă de denunțările D-sale. Să vede că a uitat proverbul: *Corb la corb nu scoate ochii*“. Nouă ne rămîne înse puterea și datoria de a înfieră asemenea *plagiatori-vînători* și de a aștepta ca opinia publică trezită să se pronunțe cu tărie în potrivă lor.

Credeți înse D-le Ștefănescu, că *Verax. Audax. Vindex*, etc. se simt fericiți că nu luptă singuri în potrivă droaiei de plagiatori.

Verax.

CHIȘTE ȚIGĂNEȘTI

(anecdote populare).

Un țigan nu știu de unde un purcel a șterpelit

Dar atunci în post aproape de crăciun s'a nimerit

Cum veni cu iel acasă îl și pusă la îngrășat

„Căci ca mint gîndi țiganul, iaca vine și Ignat;

„Cînd Rominii tae porcii, apoi carne hăcuesc

„O amestecă cu crupe și, ast-feliu chiște pregătesc,

„Să mă vezi pe mine-atuncea ce fripturi am să trîntesc

„Ce bielșug la mine-acasă, cum pe danți am să-i hrănesc.

„D'apoi chiște, of mămucă, ce mai lucru am să fac

„Să chorăsc că cu-ale mele am să vin la toți de hac

„N'am mîncat doar ceapa cioarei, să mă ung așa pe mint

„Să stric carnea chiar degeaba, cum fac proștii de Romîni.
„Căci te uită zeu la dinșii cît de mult se năcăjesc
„Ca să-ți facă-o bieată chișcă, vr'o trei zile ticăesc
„Tocănesc în carnea ceea, vai de mine te-asurzesc
„Și 'n sfirșit cu doamne-ajută de umplut le isprăvesc.
„Ei dă! nu-i năcaz degeaba, te-ametesc numai de cap
„Tot cu tocănitul cela, dacă-s proști ce să le fac,
„D'apoi încă cînd te-ai face la umplut, să tot privești
„Zeu că-ți vine 'n toată lumea într'o fugă s'o croești.
„Să-î vezi colo, mămulică, unși pe minî de-ți vine greu
„N'ası mînca ast-fel de chiște cîte zile-ası avea Ieu
„Nici ca dinșii cît îi lumea, nu mai fac că nu-s nebun
„Am Ieu doar știință-atîta dar nu vreau ca să le spun.
„Numai Iei să cred că-s hîtri, plini de brînză de pișleag
„Las am să-i învăț Ieu minte chiar pe șfară am să ți-i trag
„Ian să vezi cum Ieu țioi face: cumpăr colo lucruri bune
„Vre o ocă de strafide, niște roșcove, alune.
„Și 'mî hrănesc purcelul bine, până 'n ziua de crăciun
„Și apoi ia să văd atuncea, planul cui va fi mai bun
„Căci la dracul cu de aceste două zile de-l hrănesc
„Am chiar chiște 'n toată forma, numai cît să le prăjesc.
„Ba 'ncă proaspete mai neică știi un lucru de minune
„Și umplute cu strafide lucruri dulci și toate bune
„De-i gustă din ele odată, tot la chiște să visezi
„Și să vrei în toată vremea, de aceste s'a ospătezi“.
Cum a zis țiganul astfeliu s'a silit de a îndeplinit
Și apoi la Iel la masă un romîn a și pofțit,
Cum ședeau cu toți la masă, de odată le-au adus
Două chiște fripte bine, dar abiea numai le-au pus.
Și îndată în toată casa așa miros s'a făcut
Că-ți cîrnea din loc și nasul, nici Ieră chip de șezut,
Omul ce Ieră la masă de abea mai resuffă
Dar din chișcă până acuma nu apucase a gustă.
Cînd gustă o bucățică, arsa 'n sus a și sărit
Și cu chișca drept în frunte pe țigan l'a și plesnit
„Lighioae fără suflet astea-s chiște? m'ai spurcat
„Numai tu cu cel din moară crezi că aceste-s de mîncat.
„Asta-î cinste țigănească dute dracului cu Iea
„Las' de masă țigănească păgubaș voiî remănea“.
Și zicînd Romînul ast-feliu de acolô a și plecat
Iar în urma lui țiganul a luat și a gustat
— „Dăi ucigă-l bolovanii parcă Ieu îs vinovat
„Ia purcelul cel netrebnic a 'nghițit nemestecat“.

Ceavă despre Algebra D-lui Climescu și aceea a D-lui Culianu.

Ca să nu cad în bănuială că ași îndrăzni să mă măsoar cu niște urieși, îmi veți da voie să-mi fac *profesia de credință* (căci așa'i moda în toate celea!). — Încă din frageda-mă copilărie m'am deprins a socoti ca bune faptele celor mai mari, chiar cînd-mi păreau rele! Căci îmi ziceam: ce poate slaba-mi minte să aleagă? Ceia ce face unul *mai mare*, nu poți să judeci tu! — Intrînd în școală, *îngerul cel rău* de multe ori mă ispitea să cred că unii profesori greșesc! Dar *bunele mele deprinderi* mă aduceau la căință și ziceam: *nu poate greși mai marele tău!* Ca elev și mai pe urmă ca student, vedeam pe mulți iluștri profesori *citind pe carte cînd explicau și uitînduse tot pe carte cînd ascultau!* De odată am păcătuit crezînd că fac aceasta din *neștiință!*... Dar îndată *rațiunea* mi a arătat *adevărul!* Aceasta ieră o *metodă pedagogică* pentru a face pe elevi, sau studenți, a crede în valoarea cărței!... Deci pe un om cu așa de bune deprinderi, cred că în împrejurările de față, cînd se arată și iel cu îndoelele lui, nu-l veți bănuî de *nerespectos!*?!

Iată unde stă neliniștea mea: Am cetit în Algebra D-lui Climescu niște *teoreme* asupra *equațiilor de gradul I-iu* și fiind că cetisem mai de mult și pe Dl. Culianu, mi s'a părut că ieste o nepotrivire și fiind că amîndoi profesori sînt, stam la îndoială pe care să-l cred(?) Dl. Climescu zice... „să luăm *equația* (1) $A=B$; adu-
„nînd de o parte și de alta, *cantitatea* m ; avem (2)
„ $A+m=B+m$. — *Ecuția* (2) ieste *equivalentă* *equației*
„(1); în adevăr să presupunem pentru *simplicitate* că
„în A și B nu este de căt o *singură necunoscută* x ;
„rezolvînd *equația* (1) găsim pentru x una sau mai
„multe *valori*: dînd lui x una din aceste *valori*, în e-
„*quația* (1), *valoarea numerică* a lui A este egală cu
„*valoarea numerică* a lui B , dînd lui x aceeași *valoare*

„în ecuația (2) atunci A și B fiind egali în virtutea ecuației (1), valoarea numerică a lui $A+m$ va fi egală cu valoarea numerică a lui $B+m$, căci adunând m , nu am făcut altceva de cât am mărit pe A și pe B , cari sunt egali, de aceeași cantitate?

Toate-s bune! Dar nu mă pricep cum de zice dl. Climescu: *A și B fiind egali în virtutea ecuației (1)?* Mă lupt din toate puterile ca să scăp de grozava ispită de a bănuî că în această împrejurare dl. Climescu a amestecat ecuația cu identitatea! Ingerul răului îmi strigă la ureche, de-mă ține capul, ca să răcnesc: *D-le Climescu! Nu în virtutea ecuației (1) A este egal cu B, ci în virtutea identității ce rezultă din verificarea ecuației (1)!!... Puterile mă părăsesc... cad în ispită... Dar nu! Nu!! Bunele mele deprinderi mă fac să mă umilesc, să nu bănuiesc, să întreb numai: care-î cauza acestei încurcări?*

Așa iese și la a II teoremă!

Dl. Culianu tare bine dovedește aici și parte din păcatul ce l'am făcut bănuînd pe Dl. Climescu, se cade și D-sale; căci cartea D-sale m'a împins să zic că nu-i bine dovedit la Dl. Climescu! Numai îi cam prea abstract, prea înalt, dar poate numai pentru mintea mea!?! Adevărul iese că greșală de știință nu-i poate găsi cineva!

La deslegarea unui sistem de mai multe ecuațiuni cu mai multe necunoscute Dl. Climescu spune ce însemnează sisteme echivalente, dar nu arată în ce împrejurări se schimbă un sistem de ecuațiuni în alt sistem echivalent, nu spune nici o teoremă! Astă lipsă de milă a D-lui Climescu de a ne lăsa fără nici un călăuz în labirintul metodelor de rezolvire, ne pune în mare îndoiială, ne face a crede că D-sa n'a pătruns bine aceste teoreme și n'a înțeles nevoia lor; prin urmare se poate că și la cele două din urmă să nu fi înțeles greșala comisă prin încurcarea ce face între identități și ecuațiuni... Dar ce fac! Nenorocitul de mine!... M'am pus de a binele la criticat!... Dar nu! acestea sînt îndem-

nurile ispititoriului! Mă lepăd de ȳele!!— Și aice dl. Culianu nu-ȳ ca Dl. Climescu! Toate teoremele sȳnt puse, așã în cȳt orȳ ce schimbare ce facem cȳnd cãutãm sã deslegãm vre un sistem de equaȳii, ȳeste ȳnvoitã de vre o teoremã; mersul deslegãrei dovedit peste tot, în fine cum trebuie în matematicȳ!... Numãĩ...! pãcat cã-ȳ prea scurt, prea' abstract pentru minȳi ca a mea! Nu zic cã-ȳ rãu! Departe de mine astã nelegiuire! Atȳta zic cã-mȳ pare cã ar fi mai bine sã poatã ȳnȳelege și unȳ din cei cu mai puȳin duh!...

Dar la discuȳia equaȳiilor de gradul al II-lea, de ce Dl. Culianu a pus numãĩ tabloul care aratã în scurt rezultatele discuȳiunei (cãci așã poate fi numitã acea ȳnșirare de rezultate, fãrã a se arãtã cȳt de ȳn scurt de unde provine)? De ce! Cum oare de am ȳndrãznit sã ȳntreb?! Cum de n'a respins hȳrtia vȳrful condeiuului, pentru a nu fi complice la o asemenea faptã?!

Dar noroc cã iarãși m'am umilit! și cu multã plecare rog pe toȳi sã mã ȳerte.

Un student ȳn retragere.

Studiul știinȳific al limbei romȳne.

ȳn revista francezã „Romania“ a publicat Dl. Lambrior mai multe articule privitoare la istoria sunetelor romãnești. Noi le credem așã de ȳnsemnate în cȳt am și ȳntreprins a le face cunoscute publicului cetitorȳ.

Articolul de care vom vorbi de astã datã ȳeste publicat ȳn anul 1878 la pag. 85 a „Romaniei“ și trateazã *despre e scurt accentuat latinesc.*

Legea ce dovedește Dl. Lambrior ȳeste urmãtoarea: *E scurt accentuat, ȳntr'o silabã deschisã precum și ȳntr'o silabã ȳnchisã (urmat de doue consoane), s'a prefãcut ȳn ie.*

Pentru a nu aduce vr'o ȳncurcare amintim cã ȳn

latina populară care a dat naștere limbelor romanice acest e scurt din latina clasică iera îmfațoșat prin un feliu de e numit *e deschis*. E lung din latina clasică precum și i scurt în silabă deschisă ori închisă iera îmfațoșat prin alt e foarte deosebit de cel dintăi și numit *e închis*. Așa că legea de mai sus s'ar putea formula și mai pe scurt: *e deschis și accentuat s'a prefăcut în ie*.

Această schimbare a lui e în ie s'a întâmplat foarte de mult în românește și schimbările mai nouă au mscat'o pe unele locuri așa că multă vreme nu s'a băgat de samă de existența unei asemenea legi.

Iată acum dovezi de existența schimbărei de care vorbim.

1) Cuvintele latine în cari e nu a fost în poziție de a se preface în ea, ne îmfațoșază ie în locul lui e *deschis*, în documentele vechi și în vorbirea din zilele noastre chiar.

mēus	mieu	perdo	pierd	ferveo	fierb
mēdius	miez	ferrum	fier	servum	șerb (sierb)
pēreo	pier	pectus	piept	versum	viers. etc.

Din potrivă un e închis adecă corespunzătoriu lui e lung sau lui i scurt clasic, tot în asemenea pozițiune ca cel mai sus pomenit remîne e dacă n'a fost în condițiunile cerute pentru a se preface în *ă*.

crēdo	—	cred	și	nu	cried
plīco	—	plec	„	„	pliec
bībo	—	ben	„	„	bieu
tīmeo	—	tem	„	„	tiem
mērgo	—	merg	„	„	mierg
līgo	—	leg	„	„	lieg

(va urma)

I. Nădejde

Copiii Naturali.

Cestiunea copiilor naturali sau nelegitimi a'nceput a' s'gudu'i și la noi ordinea actuală de lucruri. De pretutinden'i se ridică glasuri contra legii care sancționează obiceiul de-a privi cu totul alt-fel pe copiii naturali ș'a-i desmoșteni; articolul 308 ¹⁾ din legea noastră, fiu al articolului 304 din legea franceză, este hărțuit din toate părțile și din toate părțile se cere ștergerea lui din legislațiunea noastră. De cît-va timp ziarele politice încep a arăta monstruoziitatea sa și doi oameni, Juanera în „Românul“ și Bacon în „Telegraful“ discută acest articol, zugrăvind cu colorii negre și bine pronunțate, consecințele ce rezultă din iel.

În discuțiunea acestei cestiuni însă, trebuie să observăm că nu este numai articolul 308 din lege singurul de combătut; iel strică foarte mult, împiedică îndreptările ce unii din părinți ar voi să facă la greșelele ce au comis, dar, mai presus de toate, el sancționează uzul. A combate numai articolul din lege, ar fi a face o lucrare incompletă și aproape nefolositoare, căci articolul căzînd mai rămîne *prejudițiul*. Principalul este a combate prejudițiul, care a adus după sine legea ca o întărire, prejudițiul care e adînc înrădăcinat și care a dat naștere tuturor relelor ce se leagă astăzi cu seducțiunea. A combate însă prejudițiul însemnă a aduce lumina și a arăta necorespunderea lui cu credințele actuale, cu cultura actuală, cu umanitatea în fine. Pentru aceasta vom vorbi aici despre origina lui adecă de împrejurările care l-au produs.

Mai înainte însă de-a intra în materie, credem că e bine a schița consecințele la care dă naștere prejudițiul copiilor naturali, consecințe atît de mult și de amănunt descrise de scriitori și gînditori eminenți și care au servit de tesaur nesăcat pentru poeți și scriitori dra-

1). Art. 308 oprește categoric căutarea paternității.

maticii în facerea de piese teatrale și capo-d'opere de poezii.

Seduțiunea. În general fetele sărace sufăr mai mult din cauza seduțiunii. Nevoia de-ași susține familia și pe sine însăși este în multe cazuri pricinuitoarea dezonoarei. Alte ori fetele sunt amăgite cu făgădueli și propozițiuni, cu declarații și jurăminte și după consumarea faptului sunt părăsite în voia întâmplării, în prada celor mai mari suferinți, fără ca cine-va să se ocupe de dînsele. În tot timpul însărcinării ura sêrmaneî seduse contra celui ce a nenorocit-o, crește cu fie-care oară, cu fiecare durere nouă. Ajungînd la momentul nașterii, ura ieî atinge maximul și ea-și resbună pe o ființă nevinovată rușinea și suferințele ieî. Nu numai ura însă este cauza acestei crime. Sêrmana fată e sêracă: ea se întreținea cu lucrul mînelor, cu sudoarea frunței sale; suferea de privațiuni — dar cel puțin iera liberă. Acum lucrul s'a schimbat. Cum se va duce ea să muncească cu copilul pe brațe? Să-l lase a casă; dar cine va îngriji de dînsul? Să stea cu el; dar cine-i va hrăni, cine-i va'mbracă, cine-i va'ncălzi? Și chiar dacă ar putea purtă copilul cu dînsa, cine-i va da de lucru? Toți o vor îmbrînci, o vor desprețui! cea mai mare parte va căută să se folosească de dînsa; nimeni nu va compătimi, nu o va disculpă — din contra, toți o vor stigmatiză. Așa dar, de o parte lipsa, de altă parte rușinea ori de părinți și familie ori de Societate; situațiunea e îngrozitoare și dacă mai adăogăm și ura contra seductorului, ajungem fatalmente la pruncucidere. E natural ca jurații în ast-fel de împrejurări să dea verdicturi, numite în general scandaloase, pe nedrept numite ast-fel căci de și crima rămîne tot crimă, situațiunea însă care a provocat-o nu poate să ducă decît la un verdict de achitare; această achitare nu este, nu poate fi, de loc scandaloasă, fiind-că ea aduce oare care ameliorare rēului cauzat de lege și de prejudiciu. Și, afară de aceasta,

nu este oare prea mult durerea morală pe care-o suferă și o va suferi toată viața nenorocita mamă?

Pe lângă aceste două ființe nenorocite din cauza seducțiunii mamei sînt și altele: bătrînul tată și bătrîna mamă a fetei care nu vor suferi mai puțin și a căror desperare e fără margini. Mai iese încă un caz special în care și barbatul sedus este atins, cînd anume sedusa se mărită cu un altul, disimulează însărcinarea ieii și apoi născînd pe ascuns ucide copilul. Și aici acțiunea ieii e fatalmente provocată de împrejurări. În adevăr, ce va zice bărbatul văzînd pe femeia sa născînd înainte de timp? Toată afecțiunea sa se va stinge și el va părăsi pe biata lehoză, lăsînd-o cu rușinea pe față și cu pruncul la pept; sau că toată viața sa va fi amărită de presupunerii care-l vor neliniști neconținut și vor stinge și cea din urmă scînteie de iubire pentru fiul asupra căruia zace umbra bănuielei. Și într'un caz și în altul, situațiunea femeiei iese teribilă și nu vede altă scăpare decît în nimicirea fructului său, care ca o dovadă vie ar da-o de sigur de gol.

Bastardul. Dacă prin vr'o întîmplare norocită copilul scapă de moarte, iel începe o viață de o mie de ori mai îngrozitoare de cît chiar moartea. Aruncat într'un azil, iel crește fără nici o îngrijire, dacă nu moare cum-va. Lipsit de orî-ce educațiune, lipsit mai cu samă de orî-ce afecțiune, iel se vede asvîrlit în vîrtejul lumii, care-l arată cu degetul pe uliță, strigîndu-i cu dispreț: *Bastard!* Acest cuvînt îi iese aruncat în față ca o batjocură, ca un blăstăm de care nu poate scăpa pînă la mormînt; — ș'atunci încă i se spune în urmă: **Era un Bastard** Ce simțimente pot să se desvolte într'acest om îmbrîncit și părăsit de societate? Nici un alt simțimînt decît ura contra tot și toate, contra omeneirii întregi; el nu este iubit și nu poate iubi; dacă iubește, este respins și desprețuit; dacă desprețuește, este urît; dacă, în fine, urășce, este condamnat de toți. Aceasta iese soarta nefericitului Bastard. Nu e de mirare dacă

cea mai mare parte din copiii naturali devin niște membri vătămați societății. Pot ieși să răsplătească alt-fel de cât cu ură, ura cu care-i acopere societatea? Pot ieși să fie buni, să iubească, când au fost totdeauna lipsiți de iubire?

Să li se schimbe condițiunile de existență, să dispară crudele prejudeții și el va deveni bun și folositor. Până atunci însă nici un remediu ori-cît s'ar modifica legea.

Făcând această mică schiță am arătat situațiunea și ast-fel ne-am ușurat mult sarcina: în adevăr, ori cine poate vedea cruzimea prejudețiilor și nedreptatea legii care apasă greu și adîncesc din ce în ce mai mult, această oribilă rană a societății. De unde vine însă legea care sancționează aceste prejudeții? Toți știu că ea ne vine de la Romani, că e lucretă după acele legi atît de măreț alcătuite, atît de admirate și într-o același timp atît de nedrepte și crude. Dacă însă usul sancționat de lege avea o însemnare oare care la Romani, dacă era creat de niște împrejurări sociale, de niște credințe, într'un cuvînt, dacă acest uz avea rațiunea de a fi, el nu poate exista astăzi cînd s'a pierdut ori ce valoare și a rămas numai ca o datină supt jugul căreia sufăr toți fără ca mulți să și poată da samă de semnificarea sa.

Aceasta este tesa noastră, pe care ne vom sili s'o desvoltăm.

Trebuie să revenim încă și la cei doi cronicari de cari am vorbit mai sus, Juanera și Bacon, cari urmăresc discuțiunea cu o ardere demnă de laudă. Mi se pare însă că amîndoi sunt cam greșiți în părerile lor. Ambii combat art. 308 arătînd relele ce cauzează, ambii cer ștergerea lui. De aici înainte însă ieși să despartesc. Unul, Bacon, dice—și repetăm aici chiar propriile sale cuvinte—că: „Legea iese impotentă și va fi“, adică crede că chiar dacă s'ar suprima acest articol din lege și s'ar permite căutarea paternității, tot nu se va putea trage nici un folos. Gînditu-s'a iel la prejudețiile societății la greutățile și pedicile morale? E probabil;

dar e tot atît de probabil că nu atinge de loc această parte a chestiunii și atunci sentința sa e grăbită și greșită. Cela-lalt, Juanera, privesce plin de încredere în viitor și speră totul de la anularea acestui articol. El crede că căutarea paternității fiind odată permisă, răul se va stîrpi și se va preface în bine. Eroarea acestui din urmă este colosală și speranța sa deșartă. Ștergerea faimosului art. 308 nu va fi de cît un paleativ și încă foarte slab, care va alina o mică parte din dureri și nu va șterge de cît puține lacrimi de pe obrajii ofelitelor florii. Legea nu va putea împedica nici o dată prejudiciul.

Mălin.

(Va urma)

STUDENTUL BOMBONEL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Epigramă.

Mucalit, glumeț și hitru e studentul Bombonel
El se poartă ras pe față cu cărarea d'înapoi
Pudruit de-î alb ca varul; multe știe—și apoi
Vizitează Facultatea regulat cu mare zel.

- D'apoi curte ce'nvrîtește! Te uimești de măestria
Lui cea mare; din guriță miere-î curge cînd vorbește
Și cu fraze potrivite pe duduți le ametește
O! atunci sufletu-î mare îl rîpește poesia!

De adincă'nvățătură capul său dogit răsună
Toate legile le știe pe derost în latinește
La biliard în tot deauna paragafe povestește
Și cînd n'are treaba-atunce scrie: *Stante cătră Lună.*

Ast-fel Patria e mîndră de un fiti al său ales,
Tot ce-î nobil, falnic, mare îl aprinde, îl inspiră
Lungi discursuri de—*Virtute* Bombonel mereu înșiră;
Nimeni însă să nu spue că prin crișme doarme-ades.

București.

MORDAX.

EPIGRAMA.

Nepreputitul pictor.

Un pictor cu renume departe răspîndit,
La curtea bulgărească cu cîinste pomenit,
Venî să zugrăvească biserica din deal.
Și cum privia împrejurul pierdut în ideal
Pietrarilor grăește: păreții văruiți,
Pe urmă au se fie de mine zugrăviți.
Socot c'ar fi mai bine, răspunde un pietrar,
Întăi cu zugrăveala pe urmă noi cu var.

* *

Driscul sfîrșit.

Te'nvidiez din suflet, o Driscule poete,
Ce într'un act scrii drame și'n patru canțonete,
Știință ai, aflata-î, ai auzit, ți-au spus
Că în librării din marfa-ți nici două dramuri nu-s,
In cit gardistul Dușcă dorind ceva de tine
Intră în băcălie să cumpere masline.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *
Moartea lui Samoilă

Sermanul Samoilă! . . . O Dumnezeu să-l ierte!
Cu moarte-așă în pripă pe alții nu mai certe!
O chiflă yel mîncase cu iere tescuite
Ce'n versuri de-a lui Driscu fusese învalite.
Sermane Samoilă! e lucru hotărît
De geniu lui Driscu murit'ar otrăvit!

Z.

Minunile științei!

Telefonul a fost descoperit de Graham Bell, învățat american, în 1876. Iată acum cum sînt făcute telefoanele. Se vorbește înaintea unei plăci subțiri de fier în dosul căreia și perpendicular pe mijlocul ei se află un magnet de oțel. Capătul magnetului e foarte aproape de tăblița de fier, fără a o atinge înse. În jurul magnetului se află o sîrmă de aramă întoarsă că rîdicătura de pe șuruburi (în formă de helice), capetele

cele două ale sirmei se duc pînă la alt telefon făcut întocmai ca cel dintîiu.

Cînd vorbim înaintea tăbliței de fier, aceasta tremură, fiind pusă în mișcare de aer; tremurînd se apropie și se depărtează de magnet și produce prin urmare schimbări în curenții electrici cari, cum se știe încunjoră particulele magnetilor. Aceste schimbări ale curenților electrici din magnet produc curenți electrici în sîrma de aramă. Curenții produși se mișcă în sîrma telefonului al doilea și produc schimbări în curenții din magnetul de acold. Aceste schimbări sînt numai mai slabe dar de altfelîu în totul analoge cu cele produse în magnetul de la telefonul înaintea căruia s'a vorbit. Dar magnetul din telefonul al doilea schimbînduși tăria atrage mai mult tăblița de fier ce-i stă înaintea; aceasta tremură ca și cea de la telefonul întăiu și pînă la urmă produce aceleași sunete ca și acele ce s'au pronunțat înaintea telefonului de la stația de pornire.

Prin acest chip glasul omenesc, cîntecul și toate sunetele pot fi trimise prin telegraf și auzite! Negreșit că telefonul lui Bell îmțășază încă multe imperfecțiuni, parte dintrînsele înse au fost învinse prin descoperirea altor telefoane mai bune și astăzi se află în multe state civilizate stații unde se primesc depeșele telefonice.

Vom arătă în No. viitorîu cele mai însemnate feliiuri de telefon descoperite prin ajutoriul căroră se poate vorbi la depărtare și a auzi fără a avea nevoie să ținem telefonul lîngă gură sau lîngă ureche. De astă dată înse vom arătă cîte-va din cele mai însemnate întrebuintări. Se așază în mine lîngă roata mașinei ce ventilează un telefon, care aduce zgomotul roței pînă în cancelaria ingeneriului și-l pune, prin urmare în stare a cunoaște de se face ventilația regulat sau nu.—Se întrebuintază pentru a trimete ordine sau înștiințări în otele sau în adîncimile minelor. Telefonul se mai întrebuintază și la determinarea meridianului magnetic, etc...

(Va urmă)

I. Nădejde.

NOUTĂȚI ȘTIINȚIFICE

Dl. Jamin într'un articol intitulat „cometele» arată că s'ar putea explica așa numiții vulcani din lună prin efectele produse prin lovirea aerolitelor. D-sa calculează că izbirea cu un aerolit nu tocmai mare ar pricinui o groapă destul de adâncă și atîta căldură în cît să topească stîncele lovite și să liberează mulțime de apă, erupțiunii vulcanice se produc și durează un timp mai mare sau mai mic. Prin urmare munții din lună ar fi vulcani dar cu totul prin alte pricini produși. Prin această teorie se înțelege cum de lera cu puțință să se vadă puncte luminoasă pe lună în timpul întunecimilor totale de lună. Negreșit, că vor fi fost niscai-va vulcani încă aprinși. Dar de ce nu să întîmplă așa și pe pămînt, va gîndi vre unul din cetitorii noștri, căci și la noi cad pîetre meteorice destul de grele? În adevăr și la noi ar trebui să se petreacă lucrurile ca și pe lună, numai atmosfera ne apără de loviturile meteoritelor. Iea primește lovitura și preface mișcarea în căldură. Prin urmare, cum zice dl. Jamin în articolul citat din „*Revue des deux mondes*», atmosfera ne slujește ca scut împotriva boambelor cerești și ca strat apărător împotriva frigului spațiilor cerești.

* * *

Cunoscutul fizic și meteorolog *Luigi Palmieri* de la *observatorul de pe Vezuv* a înștiințat pe redactorul revistei „*Deutschen Revue*», că a descoperit prin *analiza spectrală* a sublimatelor ce se strîng în fumarolele vulcanului, metalul *helium*, despre care se credea mai înainte că se află numai în soare. Dl. *Palmieri* mai spune că iese pe urma unui nou element. (*Morgen-Ausgabe. Die Neuesten Nachrichten. Berlin 29 Decemure 1881*).

T. U.